
**EVOLUȚIA DISCURSULUI RELIGIOS
ÎN PAGINILE PERIODICULUI
CALENDARUL „BUNULUI CREȘTIN” DE LA SIBIU
ÎNTRE ANII 1944-1949 (II)**

Silviu – Constantin NEDELICU
Biblioteca Academiei Române
silviu.constantin.nedelcu@bibliacad.ro

DOI: 10.2478/saec-2022-0011

Title: „The Evolution of the Religious Discourse in the Pages of the Journal *Calendarul „Bunului creștin”* from Sibiu between the years 1944-1949”

Abstract: The present study aims to analyze the religious discourse in the *Calendar of the „Good Christian”* in the issues of 1945-1949. The paradigm shift of language, which can be clearly seen from the texts presented, begins on August 23, 1944 and continues after December 30, 1947, the date on which the monarchy in our country was abolished. If, at the beginning, the point of view of Metropolitan Nicolae Bălan of Transylvania had been strongly anti-communist, after 1946, the tone of his articles „softened a little”, thus, suggesting an approach to the communist regime that had established the country’s leadership. The number of pro-Soviet and communist texts increased exponentially. The official the official direction of those texts was given after 1948, after King Michael I had already abdicated. After 1949, all references to the Royal House disappeared from the pages of the periodical and new „holidays” were introduced to the people, such as „Labor Day” (May 1), „Victory, Independence and Heroes’ Day” (May 9), as well as „Proclamation of the Romanian People’s Republic” (December 30).

Keywords: *Metropolitan Church of Transylvania; Sibiu; Nicolae Bălan; Calendarul „Bunului creștin”; religious discourse; orthodox press;*

Scurtă precizare

În prima parte a studiului nostru, ne-am oprit atenția asupra evoluției discursului religios din *Calendarul „Bunului creștin”* pe parcursul anului 1944.

Numerele periodicului apărute între anii 1945 și 1949 contrastează cu schimbarea politică începută cu 23 august 1944 și continuată cu ziua de 30 decembrie 1947, prin abolirea monarhiei de la noi din țară, una dintre formele de guvernământ ce avea să schimbe iremediabil mentalitatea și discursul public. Practic, ia naștere, nu cu mult timp înainte de momentul alegerilor fraudate din 1946, ceea ce în literatura de specialitate se numește „dublu limbaj”.

I. Anii 1945-1947

I. 1. Calendarul „Bunului creștin” pe anul comun de la Hristos 1945

Așa cum am văzut în numărul din 1944, următoarele articole rămân neschimbate: 1) *Tabloul de sărbătorile religioase, naționale și aniversarea Familiei Regale, când se oficiază Doxologia, la care iau parte autoritățile civile și militare* (p. 6); 2) *Parastase oficiale bisericesti* (p. 6); 3) *Casa domnitoare română* (p. 7).

Din articolul *Zile grele, întâmpinate cu bărbăție* reținem câteva cuvinte ale Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului pe care le-a rostit în timpul liturghiei arhieresti și pe care a săvârșit-o în catedrala din Sibiu, în noaptea Învierii a anului 1944, pe fundalul zgometelor și bombardamentelor produse de avioanele străine care traversau orașul. Acesta, însuflețit și plin de curaj, le-a spus credincioșilor participanți la slujbă: „Stăm cu toții la altar. Nu putem avea nici într’o parte adăpost mai sigur. Ce fericire mai mare am putea avea, decât aceea de-a ne găsi sfârșitul aici la masa Domnului, în biserică, împărțându-ne cu trupul și sângele Mântuitorului, în ziua de Paști!”¹, apoi a continuat spunând că „peste trâmbițele vestitoare de primejdii și peste sgomotul zecilor de motoare al avioanelor stăm și mărturisim puterea lui Dumnezeu”².

În paginile următoare, sunt câteva spicuri din diferite discursuri publice ale Mitropolitului Nicolae al Ardealului. Ideea centrală care reiese este aceea că popoarele fără Dumnezeu și biserici creștine nu pot face pace și niciun lucru trainic³.

Un alt scurt articol arată modul uman în care au fost întâmpinați niște parașutiști americani de oamenii dintr-un sat aflat la câteva zeci de km de București, reacția lor fiind pe măsură: „De cum au ajuns pe pământ, parașutiștii dușmani au întrebat: Unde sântem, la români, sau la bulgari? Și, de cum li s’a spus, că la români, au respirat adânc... Se simțeau mântuiți”⁴.

Un text extrem de important este *Proclamația către țară* dată de Regele Mihai I în ziua de 23 august 1944⁵.

Acest articol este succedat de cel mai important text al numărului pe anul 1945, și anume: *Pastorală I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, dela 30 August 1944, cu prilejul instaurării regimului democratic în România*⁶. Din textul pastorelei reținem următoarele idei pe care le-a transmis Mitropolitul Nicolae Bălan:

¹ „Zile grele, întâmpinate cu bărbăție”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 134.

² *Ibidem*, p. 134.

³ *Ibidem*, p. 136-139.

⁴ „Simțul omeniei”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 164.

⁵ Mihai I, Rege al României, „Proclamația Maj. Sale Regelui Mihai I dela 23 August 1944 către Țară”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 169-170.

⁶ Nicolae, arhiepiscop și mitropolit, „Pastorală I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, dela 30 August 1944, cu prilejul instaurării regimului democratic în România”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 171-173.

- de trei ani țara se afla într-un război nedrept pe care nu și l-a dorit nimeni⁷;
- Alianții au promis întoarcerea Ardealului de Nord, ce fusese dat ungarilor de către nemți⁸;
- împotrivirea fermă a Mitropolitului Nicolae prin discursul său ținut la Consiliul de Coroană în august 1940, la arbitrajul de la Viena, privind cedarea Ardealului de Nord⁹;
- Alianții au promis neamestecarea în treburile interne ale Statului Român (sic!) și nealterarea credinței străbune¹⁰;
- în chip profetic, parcă, a spus că vor urma greutăți multe și mari, iar îndemnul său a fost pentru orice jertfă pentru țară și neam¹¹;
- cuvântul său se încheie cu gândul de-a revedea iarăși România mare, tare și fericită (sic!)¹².

Urmează un text semnat de Comandamentul Armatei Roșii, unde se reiterează faptul că armata roșie a intrat în România „nu ca armată cuceritoare ci ca armată eliberatoare a poporului român de sub jugul fascist”¹³, și că toată activitatea statului nu va fi afectată de aceasta (sic!), oamenii putându-și desfășura muncile nestingheriți¹⁴, iar clerul și credincioșii slujbele lor în liniște. În text apare și fotografia Mareșalului Stalin, în tunică militară.

La paginile 178-179 sunt enumerate cele 20 de puncte din Armistițiul ruso-român încheiat la 12 septembrie 1944¹⁵, alături de care apare poza lui Iuliu Maniu care, în mod tragic, și-a găsit sfârșitul în închisorile înființate de comuniștii sovietici „eliberatori” (sic!)¹⁶.

În continuare, sunt publicate câteva articole privind dezrobirea Transilvaniei și întoarcerea la pământul țării (p. 181-196), numărul încheindu-se o mulțime de reclame locale, la fel ca și în numărul precedent.

⁷ *Ibidem*, p. 171.

⁸ *Ibidem*, p. 171.

⁹ *Ibidem*, p. 172.

¹⁰ *Ibidem*, p. 172.

¹¹ *Ibidem*, p. 173.

¹² *Ibidem*, p. 173. Acest lucru nu avea să se mai întâmple deoarece Bucovina de Nord, Ținutul Herței și Basarabia aveau să rămână sub stăpânire sovietică, fără a se mai întoarce, până în prezent, la patria mamă.

¹³ „Din Chemarea comandamentului Armatei Roșii către Români”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 174.

¹⁴ *Ibidem*, p. 174. În mod firesc, așa cum rezultă din mai multe documente de arhivă și volume publicate după anul 1990, lucrurile au stat exact invers, însă nu vom insista asupra acestui subiect.

¹⁵ „Condițiunile Armistițiului ruso-român din 12 septembrie 1944”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945)”, p. 178-179.

¹⁶ Dosarele lui Iuliu Maniu de la C.N.S.A.S. pot fi consultate în format digital accesând linkul următor: http://www.cnsas.ro/romania_centenara_dosare.html, site accesat: 27 iunie 2022.

I. 2. Calendarul „Bunului creștin” pe anul comun de la Hristos 1946

În articolul *Pătrar de veac* se aduce în atenția cititorilor faptul că Mitropolitul Nicolae Bălan împlinise 25 de ani de la instalarea sa în calitate de arhiepiscop, precum și toate realizările sale din acest răstimp¹⁷.

Un alt text ce merită reținut este dedicat lui Iosif V. Stalin, la care este atașat și fotografia acestuia, unde se afirmă că poporul român „vede în el un conducător luminat care a arătat și României multă înțelegere și bunăvoință (sic!)”¹⁸.

Apoi, într-un scurt articol intitulat *Graiul Generalisimului I. V. Stalin către Guvernul României la 10 Mai 1945* cu privire la instalarea administrației românești în Transilvania se arată faptul că „Guvernul Sovietic a hotărât să satisfacă (sic!) cererea guvernului Român în conformitate cu Convenția de Armistițiu din 12 Septembrie 1944 și să consimtă (sic!) la instalarea în Transilvania a administrației Guvernului Român”¹⁹. Reținem, deci, că Guvernul Sovietic a binevoit să „satisfacă” și să „consimtă” cererea privind instalarea administrației românești în Transilvania.

În paginile următoare începe să se scrie istoria „adevărată” (sic!) din perspectivă sovietică²⁰, articolul intitulându-se *Al Doilea Război Mondial*, care este nesemnat (a se înțelege *neasumat de redacție*, n.n.)²¹. Discursul devine pro-sovietic datorită direcției oficiale trasate de la București, prin Convenția de Armistițiu. Astfel, „ofensiva hotărâtoare pornește în August 1944, când România, descurcându-se din prietenia hitleristă, se alătură armatei sovietice, începând cu ziua de 23 August”²², când Germania va fi învinsă definitiv prin cucerirea Berlinului, în ziua de 2 mai 1945, iar „acest strălucit sfârșit se datorește, în mare parte, geniului de conducător al Mareșalului Stalin (sic!), care s’a dovedit superior chiar și Germaniei militare în știința și arta războiului modern”²³.

Între alte texte cu privire la încheierea războiului reținem o poezie scrisă de Zorica Lațcu, intitulată *Pe drumul plin de sânge...*²⁴.

În sprijinul propagandei sovietice este tradus un text dintr-un scriitor rus, A. Sokolov, care se intitulează *Ce este democrația?*. În acest scurt articol sunt oferite câteva idei și direcții ale politicii „democrate” comuniste ce urmau să fie aplicate peste câțiva ani mai târziu în țara noastră:

- „democrația era desconsiderată în țări precum Ungaria, România și

¹⁷ „Un pătrar de veac”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 95 (1946)”, p. 129-134.

¹⁸ „Generalisimul Uniunii Sovietice, Iosif V. Stalin”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 143.

¹⁹ „Graiul Generalisimului I. V. Stalin către Guvernul României la 10 Mai 1945”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 146.

²⁰ Aici ne referim la ce spuneam anterior cu privire la dublul limbaj utilizat după instaurarea regimului comunist.

²¹ „Al Doilea Război Mondial”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 147-149.

²² *Ibidem*, p. 149.

²³ *Ibidem*, p. 149.

²⁴ Zorica Lațcu, „Pe drumul plin de sânge...”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 152.

Bulgaria”²⁵;

- „împărțirea latifundiilor feudale între țărani este o măsură democratică”²⁶;
- „cei ce luptă împotriva reformei agrare, pentru a împiedeca sau amâna deslegarea acestei probleme, sunt dușmanii aprigi ai democrației”²⁷;
- „numeroși partizani ai democrației erau atât de orbiți de prejudecățile lor anticomuniste că refuzau să aibă de a face cu comuniștii, uitând că astfel rupeau frontul antifascist”²⁸;
- „nu se poate vorbi de una și aceeași democrație pentru toate timpurile și popoarele (sic!)”²⁹;

Ideea centrală a acestui text este că „democrația” sovietică sau populară, instaurată în România începând cu momentul 23 august 1944, presupunea că ea este o doctrină politică asumată atât de comuniștii sovietici cât și nesovietici, iar reforma agrară reprezintă un act democratic. Autorul textului dă de înțeles cititorilor că cel care se va opune viitoarei reforme agrare va fi considerat ca unul dintre dușmanii noii „democrații”.

Un text semnat de D. Călugăr vine în sprijinul doctrinei comuniste, al cărui titlu a devenit în timp unul dintre principalele leitmotivuri ideologice, și anume: *Munca*. Autorul afirmă că „a existat - și mai stăruie încă - o relativă neînțelegere între două categorii de muncitori: cei manuali și cei intelectuali. Neînțelegerea este spre topire. Doar muncitorii manuali și intelectuali slujesc aceluiaș scop: ajutorarea celor mulți și înnobilarea ființei umane”³⁰. Textul conține și o fotografie cu niște țărani aflați la câmp³¹.

Țăranii sunt încurajați să se asocieze în anul 1946 în cooperative sătești, lucru descris în detaliu în articolul cu același nume³².

Un text extrem de interesant se intitulează *Cetățenii din Uniunea Sovietică au drepturi și datorii*, unde sunt descrise un număr de opt drepturi și șase datorii față de conducerea de stat. Reținem că nu se menționează nimic legat de *dreptul la religie sau libertate religioasă* (sic!) ci numai de „libertatea de conștiință”³³. Fără să își propună, autorul acestui text ne introduce în universul „gândirii libere” din Uniunea Sovietică.

În aceeași notă continuă un articol menit să-l determine pe cititor să-i iubească și pe oamenii cu inima „stângă”, intitulat sugestiv: *Cu inima la dreapta*. În text se

²⁵ „Ce este democrația?”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 153.

²⁶ *Ibidem*, p. 153.

²⁷ *Ibidem*, p. 153.

²⁸ *Ibidem*, p. 153.

²⁹ *Ibidem*, p. 153.

³⁰ D. Călugăr, „Munca”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 156-157.

³¹ *Ibidem*, p. 157.

³² „Cooperativele sătești”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 173-175..

³³ „Cetățenii din Uniunea Sovietică au drepturi și datorii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 95 (1946)”, p. 182.

spune³⁴ că în America, unul din 5000 de oameni are inima la dreapta și se încheie cu următoarea întrebare retorică: „Oare să fie ei mai buni decât aceia cu inima la stânga?”³⁵.

Mai departe, vorbindu-se despre orfanii de război, este amintit îndemnul Mitropolitului Nicolae Bălan care, într-o scrisoare pastorală adresată credincioșilor din Alba Iulia și Sibiu, a venit cu următoarea idee practică: ajutorarea copilului orfan fără ca acesta să plece de lângă mama sa. Ierarhul i-a îndemnat „pe credincioșii mai înstăriți să se facă nași ai orfanilor de războiu, trimițându-le în această calitate ajutoare și peste tot ținând legătura cu ei la mamele lor și îngrijindu-se de lipsurile lor”³⁶. Tot el a venit cu o altă idee, ca orfanul de ambii părinți să fie luat în grija unei familii fără copii, „cari cu timpul obișnuindu-se cu orfanul, l-ar iubi, s’ar lega de el și-apoi l-ar adopta lăsându-l moștenitor al lor”³⁷. Îndemnul acestuia nu a rămas fără ecou și până la data de 30 septembrie 1945 un număr de 150 de familii deveniseră nași pentru orfanii de război iar alte 200 de familii așteptau să adopte orfani. În acest sens, Mitropolitul Ardealului a redeschis orfelinatul arhiepiscopar care funcționase la Sibiu între anii 1914-1919, fiind invitați să contribuie financiar toți cei care doreau să-i ajute pe copiii orfani.

I. 3. *Calendarul „Bunului creștin” pe anul comun de la Hristos 1947*

Articolul *Rege și popor* reprezintă un elogiu adus Regelui Mihai I care l-a arestat pe Mareșalul Antonescu în ziua de 23 august 1944 și a salvat poporul din alianța cu nemții. Astfel, „meritele mari dobândite pentru binele poporului, au fost recunoscute M. Sale Regelui, nostru Mihai I și din partea marilor noștri aliați: Rusia Sovietică în primul rând, care a și decorat pe M. Sa mai înaltă medalie”³⁸.

Întrucât ideea democrației populare începuse să prindă contur din ce în ce mai mult, mai ales după alegerile fraudate din 1946, este redată o parte din discursul Mitropolitului Nicolae al Ardealului ținut în Senat în 1923, intitulat *Evanghelia și democrația*³⁹. Textul se dorește a fi o confirmare a faptului că viziunea politică a Mitropolitului Ardealului corespunde cu cea a noului guvern comunist: „noi suntem ridicăți din popor. Pentru poporul nostru trăim și pentru el muncim”⁴⁰.

Propaganda sovietică își continuă discursul și în paginile acestui număr, întrucât este readusă în discuție, la fel ca în numărul precedent, ideea cooperativelor

³⁴ Afirmația nu este bazată pe vreun fapt științific ci reprezintă doar o supoziție menită să vină în sprijinul argumentării de-a iubi și pe cei cu inima aflată la stânga (a se citi *comuniști*, n.n.).

³⁵ „Cu inima la dreapta”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 184.

³⁶ „Pentru orfanii neamului”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 194.

³⁷ *Ibidem*, p. 194.

³⁸ „Rege și popor”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 42.

³⁹ Nicolae, Mitropolitul Ardealului, „Evanghelia și democrația”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 57-60.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 58.

sătești și beneficiile ei (sic!) pentru țărani muncitori⁴¹.

În continuare apar două fotografii ale Episcopului Nicolae al Clujului și Nicolae Popoviciu al Oradei care împliniseră 10 ani de arhierie. Sub cele două fotografii apare următorul text: „cei doi vlădici din Ardealul de sus au împlinit anul trecut 10 ani de arhipăstorie. Cu toată vitregia stăpânirii ungurești, episcopul Clujului a rămas lângă turma sa. Pe cel dela Oradea, hortiștii l-au alungat în vagon de vite peste graniță. Astăzi cei doi episcopi își culeg roadele frumoase ale vredniciei lor”⁴². Textul vrea să întărească, în ciuda bine-cunoscutei atitudini anticomuniste a Episcopului Nicolae al Oradei, apropierea acestora față de noua orânduire de stat și, totodată, faptul că au rămas fideli poporului pe care l-au cărmuit.

Următoarele două articole, *Aleșii poporului sovietic*⁴³ și *Nume de familii rusești*⁴⁴, continuă discursul pro-sovietic pentru a-i acomoda pe cititori cu noua guvernare comunistă.

Conferința de pace este un scurt articol despre evenimentul politic ce a avut loc la finalul anului 1946, și unde a fost confirmată în mod oficial revenirea Ardealului de Nord în sânul țării grație „înțelepciunii și curajului M. Sale Regelui nostru; vitejiei oștirii noastre și datorită generozității și înțelegerii marilor aliați în frunte cu Rusia Sovietică și glorioșului ei conducător Iosif Visarionovici Stalin (sic!)”⁴⁵.

Evoluția discursului religios din paginile următoare tinde să conducă spre o apropiere și mai mare către „Marea noastră vecină și țară prietenă din Răsărit, Rusia Sovietică”⁴⁶. Numărul articolelor pro-sovietice începe să crească iar limbajul devine din ce în ce mai pronunțat în acest sens.

Numărul se încheie cu câteva sfaturi medicale și câteva articole împotriva a două dintre viciile sociale ale societății românești: fumatul și alcoolismul.

II. 1. *Calendarul „Bunului creștin” pe anul comun de la Hristos 1948*

În prima parte a acestui număr al Calendarului întâlnim articole cu caracter administrativ, iar în cea de-a doua se află *Partea de învățătură și zidire sufletească* (p. 113-161).

Pe parcursul celor aproximativ 50 de pagini nu apare niciun text cu orientare pro-comunistă, după cum se poate observa în numerele anterioare. Abia de la pagina 162 sunt trei texte în această direcție, și anume: 1) *Vizita Patriarhului*

⁴¹ „Povestea Cooperăției”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 70.

⁴² „P. Sf. Sa Episcopul Nicolae al Clujului. P. Sf. Sa Episcopul Nicolae al Oradei”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 86-87.

⁴³ „Aleșii poporului sovietic”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 88.

⁴⁴ „Nume de familii rusești”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 88.

⁴⁵ „Conferința păcii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 94-95.

⁴⁶ „Aleșii poporului sovietic”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 88.

*Moscovei în România*⁴⁷; 2) *Ceva despre Rusia și Biserica ortodoxă de acolo*⁴⁸; 3) *Moscova de 800 de ani*⁴⁹.

În primul text este descrisă pe scurt vizita Patriarhului Alexei al Moscovei în țara noastră, care a avut loc în lunile mai-iunie 1946, la invitația Patriarhului României, Nicodim Munteanu (1939-1948). Patriarhul Alexei a mers în mai multe orașe din țară și „cea mai mare însuflețire a găsit-o la Sibiu, unde din purtarea de grije a înalt Prea Sfințitului nostru Dr. Nicolae Bălan, i s'a făcut o primire cu totul deosebită”⁵⁰. Articolul se încheie cu aceste cuvinte de „speranță”: „venirea printre noi a I. P. S. Sale a contribuit mult la strângerea legăturilor de prietenie și încredere între Romania și Uniunea Sovietică”⁵¹.

Din cel de-al doilea text reținem următoarele idei:

- numărul locuitorilor Rusiei Sovietice era de 200 milioane, majoritatea fiind ortodocși⁵²;
- o parte din preoțime, care s-a amestecat în politică și care a sabotat revoluția bolșevică, a suferit măsuri aspre⁵³;
- în timpul războiului cu Hitler, ierarhia și clerul au sprijinit acțiunile Statului sovietic prin rugăciuni, predici, colecte ș.a., motiv pentru care Stalin a permis în anul 1943 reorganizarea Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse⁵⁴;
- primul patriarh ales în 1943 a fost Serghie, Mitropolitul de Leningrad, și, după moartea acestuia, a fost ales în 1945, Patriarh Alexei⁵⁵;
- din delegația Bisericii Ortodoxe Române trimisă la Moscova în 1945, la întronizarea Patriarhului Alexei, a făcut parte și Prea Sfințitul Iosif, Episcop al Argeșului⁵⁶;
- de atunci și până în prezent „situația Bisericii ruse, s'a mai (sic!) îmbunătățit mult”⁵⁷.

Discursul pro-sovietic continuă în același ton și în paginile articolului *Moscova de 800 de ani*, unde se spune că „Stalin, marele conducător al Uniunii Sovietice, a primit o scrisoare de mulțămire și recunoștință iscălită de aproape de 4 milioane

⁴⁷ „Vizita Patriarhului Moscovei în România”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162.

⁴⁸ G. Benescu, „Ceva despre Rusia și Biserica ortodoxă de acolo”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162-164.

⁴⁹ „Moscova de 800 de ani”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 164-165.

⁵⁰ „Vizita Patriarhului Moscovei în România”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162. Prin acest pasaj, autorul textului vrea să arate apropierea și mai mare a Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului față de Patriarhul Alexei al Moscovei și întregii Rusii, implicat și față de noua orânduire de stat.

⁵¹ *Ibidem*, p. 162.

⁵² G. Benescu, „Ceva despre Rusia și Biserica ortodoxă de acolo”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162.

⁵³ *Ibidem*, p. 163.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 164.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 164.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 164. De reținut este faptul că din toată delegația care a participat la Moscova, în februarie 1945, este menționat doar acest episcop român.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 164.

cetățeni ai Moscovei”⁵⁸ și că „Poporul întreg plin de dragoste, îl numește pe Generalisimul Stalin «Salvatorul Patriei»”⁵⁹.

De la pagina 168 și până la 170 sunt prezentate o parte din înfăptuirile Bisericii la Sibiu, de unde reținem faptul că Ion Lapedatu „fruntaș al vieții noastre publice, a ridicat pe cheltuiala proprie o clădire mare cu 2 etaje, pe care o lasă bisericii, cu scopul ca în ea, să afle adăpostire intelectuali săraci, cari ajung la bătrânețe, fără sprijin”⁶⁰.

Dimitrie D. Roman, inspector școlar al învățământului agricol din Ardeal și Banat, scrie un articol în sprijinul agricultorilor prin încurajarea părinților să-și dea copiii la aceste școli unde „învățământul este aproape gratuit”⁶¹.

Un articol intitulat *Zorile păcii* vorbește despre ratificarea tratatului de pace cu Marile Puteri, finalizat după 15 septembrie 1947, și transmite câteva informații importante, ce se pot citi printre rânduri: „Ministrul nostru de externe a scos la iveală și părțile grele prevăzute de tratatul de pace, despre care are toată nădejdea că în viitor vor fi îndreptate și îndulcite”⁶². Deși nu sunt exemplificate în mod concret acele părți grele din tratatul de pace, putem deduce că este vorba în primul rând despre datoria de război.

Reținem că din acest număr, ce conține 184 de pagini, lipsesc reclamele de la final.

II. 2. *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*

Începând cu anul 1949, periodicul își va reduce titlul și va adăuga subtitlul *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*.

Prima schimbare majoră de conținut este eliminarea următoarelor articole, predominante până în numărul din 1948, și anume: 1) *Tabloul de sărbătorile religioase, naționale și aniversarea Familiei Regale, când se oficiază Doxologia, la care iau parte autoritățile civile și militare*; 2) *Parastase oficiale bisericesti*; 3) *Casa domnitoare română*.

În ceea ce privește sărbătorile legale se adaugă următoarele: *Ziua muncii* (1 mai), *Ziua Victoriei, Independenței și a Eroilor* (9 mai), *Proclamarea Republicii Populare Române* (30 decembrie)⁶³.

⁵⁸ „Moscova de 800 de ani”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 165.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 165.

⁶⁰ „Fundăția Lapedatu”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 169.

⁶¹ Dimitrie D. Roman, „Calendarul muncii plugarului”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 173.

⁶² „Zorile păcii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 175.

⁶³ „Sărbători legale”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 5.

Un alt element de noutate este acela că în calendarul bisericesc, la fiecare lună în parte sunt adăugate diferite evenimente „speciale” (sic!) ce trebuiau a fi comemorate atât de cler cât și de credincioși: *Moartea lui V. I. Lenin* 1924 – 21 ianuarie (p. 7); *Victoria sovietică la Stalingrad* – 8 februarie (p. 9); *Ziua Armatei Roșii* – 20 februarie (p. 9); *Instaurarea Guvernului Democrației* – 6 martie (p. 11); *Realipirea Ardealului*, 1945 – 8 martie (p. 11); *Ziua Internațională a Femeii* – 8 martie (p. 11); *Răscoala țăranilor 1907* – 17 martie (p. 11); *Reforma agrară 1945* – 23 martie (p. 11); *Votarea Constituției* – 13 aprilie (p. 13); *Sărbătoarea muncii* – 1 mai (p. 15); *Capitularea Germaniei* – 8 mai (p. 15); *Ziua Victoriei, a Independenței și a Eroilor* – 9 mai (p. 15); *Proclamația de la Izlaz* – 9 iunie (p. 17); *Naționalizarea Industriei* – 11 iunie (p. 17); *Măcelul de la Lupeni 1929* – 6 august (p. 21); *Răsturnarea dictaturii fasciste 1944* – 23 august (p. 21); *Eliberarea Bucureștiului* – 31 august (p. 21); *Anularea Dictatului de la Viena 1946* – 5 septembrie (p. 23); *Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan 1784* – 31 octombrie (p. 25); *Marea Revoluție din 1917* – 7 noiembrie (p. 27); *Ziua internațională a tineretului* – 10 noiembrie (p. 27); *Proclamarea Republicii 1947* – 30 decembrie (p. 29);

Începând cu numărul din anul 1949 au fost eliminate, din rațiuni de cenzură, următoarele evenimente⁶⁴ care se regăsesc și în numerele din anii 1944 – 1948 precum: *Sărbătoare națională* (10 mai); *Ziua numelui Majestății Sale Regine Mame Elena* (21 mai); *Ziua nașterii Majestății Sale Regelui* (25 octombrie); *Ziua numelui Majestății Sale Regelui Mihai I* (8 noiembrie); *Parastas pentru Mitropolitul Andrei Șaguna* (30 noiembrie); *Unirea Ardealului cu Patria mamă* (1918) (1 decembrie).

În ceea ce privește organizarea administrativă a Bisericii Ortodoxe Române⁶⁵, sunt prezentate, la fel ca în numerele anterioare, toate mitropoliile și episcopiile sufragane, de unde reținem următoarele schimbări: 1) desființarea Mitropoliei Bucovinei de Sud; 2) înființarea Mitropoliei Banatului (p. 31); 3) desființarea Inspectoratului clerului militar.

Apare apoi o listă cronologică, ordonată pe luni calendaristice, care se intitulează *Date din istoria mișcării muncitorești internaționale și române*⁶⁶. Aici sunt prezentate cele mai importante mișcări muncitorești din Rusia și din alte țări, majoritatea având legătură cu Partidele Comunist și Muncitoresc.

În cea de-a doua partea a numărului pe 1949 întâlnim un prim articol care se intitulează *Republica Populară Română*, unde se vorbește despre înlăturarea monarhiei care a durat 80 de ani și despre consolidarea republicii cu ajutorul tuturor „muncitorilor din fabrici, a plugarilor dela sate și a cărturarilor dela orașe”⁶⁷.

⁶⁴ Majoritatea sărbătorilor aveau legătură cu Casa Regală a României care fusese desființată prin abdicarea Regelui Mihai I și prin abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947, urmată de proclamarea Republicii Populare Române.

⁶⁵ A se vedea articolul „Biserica ortodoxă autocefală a României”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 30-32.

⁶⁶ „Date din istoria mișcării muncitorești internaționale și române”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 40-51.

⁶⁷ „Republica Populară Română”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 112.

Al doilea articol, *Noua Constituție a R. P. R.*, prezintă câteva articole extrem de importante pentru desfășurarea activității Bisericii Ortodoxe Române: „a) Libertatea conștiinței; b) Libertatea religiei, a credinței; c) Libertatea de gândire; d) Libertatea cuvântului și a presei”⁶⁸.

Mai multe pagini sunt dedicate revenirii fraților greco-catolici înapoi, în sânul Bisericii Ortodoxe Române⁶⁹, la care sunt adăugate o serie de poze în care apar atât Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului cât și tânărul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în persoana lui Justinian Marina (1948-1977).

Un alt text publicat în scop propagandistic în care sunt elogiuate realizările guvernului comunist și unde sunt expuse fotografiile Dr. C. I. Parhon (Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale), Gheorghe Gheorghiu-Dej (Secretarul General al Partidului Muncitoresc Român) și Dr. Petru Groza (Prim-ministrul României), se intitulează *Guvernul poporului și înfăptuirile sale*⁷⁰.

Ultimul articol pe care-l vom prezenta și care este foarte important pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române în perioada 1948-1989, se intitulează *Legiuirile Ministerului Cultelor*, unde apare și fotografia lui Stanciu Stoian, noul ministru al Cultelor.

Aici se face precizarea conform căreia „Constituția din 13 Aprilie 1948, garantează tuturor cetățenilor țării libertatea de conștiință și libertatea religioasă”⁷¹. Un lucru esențial se menționează în acest text, acela că toate „cultele religioase sunt libere să se organizeze și pot funcționa liber dacă ritualul și practica lor nu sunt contrarii Constituției, securității publice și bunelor moravuri”⁷². Reținem un element cheie din acest paragraf, care deschide o listă lungă de abuzuri politice ce au avut loc în perioada anilor 1948-1989, respectiv: *securitatea publică*. În numele securității publice numeroși clerici români au fost arestați, închiși, unii dintre ei găsindu-și sfârșitul în temnițele comuniste.

Concluzii

Cazul periodicului sibian *Calendarul „Bunului creștin”* nu este unul singular în presa ortodoxă din perioada 1944-1989 și descrie modul în care s-a produs schimbarea de limbaj după instalarea regimului comunist la noi în țară.

⁶⁸ „Noua Constituție a R. P. R.”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 113. Din păcate, lucrurile au stat cu totul altfel așa cum arată sutele de monografii, articole, studii, teze de doctorat publicate de diverși specialiști de după anul 1990, după căderea regimului comunist. Aceste libertăți, de gândire, a conștiinței, a presei și cea a manifestării religioase fusese interzisă mai ales după anul 1948, după instalarea în mod oficial a comunismului la noi în țară.

⁶⁹ „Revenirea clerului și poporului fost greco-catolic la Biserica Ortodoxă”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 114-137.

⁷⁰ „Guvernul poporului și înfăptuirile sale”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 138-142.

⁷¹ „Legiuirile Ministerului Cultelor”, *Calendarul „Bunului creștin”*. *Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 143.

⁷² *Ibidem*, p. 143.

Dacă, inițial, poziția Mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului fusese una puternic anti-comunistă, după anul 1946, tonul articolelor sale se mai „îndulcește puțin”, dorind prin aceasta o apropiere de regimul comunist care se instaurase la guvernare.

Numărul textelor cu caracter pro-sovietic și comunist va crește exponențial după anul 1946, direcția oficială fiind dată după anul 1948, după abdicarea Regelui Mihai I și abolirea monarhiei.

Apare foarte des în diferite articole ideea muncii, una dintre principalele teme ideologice comuniste, alături de reforma agrară, fiind încurajată în mod deosebit munca câmpului.

După anul 1949 dispar din paginile periodicului toate mențiunile cu privire la Casa Regală și sunt introduse „sărbători” noi pentru popor precum „Ziua muncii” (1 mai), „Ziua Victoriei, Independenței și a Eroilor” (9 mai) sau „Proclamarea Republicii Populare Române” (30 decembrie).

Bibliografie / Bibliography:

„Al Doilea Război Mondial”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 147-149.

„Aleșii poporului sovietic”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 88.

G. Benescu, „Ceva despre Rusia și Biserica ortodoxă de acolo”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162-164.

„Biserica ortodoxă autocefală a României”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 30-32.

D. Călugăr, „Munca”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 156-157.

„Ce este democrația?”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 153-154.

„Cetățenii din Uniunea Sovietică au drepturi și datorii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 182.

„Condițiunile Armistițiului ruso-român din 12 septembrie 1944”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945)”, p. 178-179.

„Conferința păcii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947*, anul 96 (1947)”, p. 94-95.

„Cooperativele sătești”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 173-175.

„Cu inima la dreapta”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 184.

„Date din istoria mișcării muncitorești internaționale și române”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 40-51.

„Din Chemarea comandamentului Armatei Roșii către Români”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 174.

„Fundația Lapedatu”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948, anul 97 (1948)*”, p. 169.

„Generalissimul Uniunii Sovietice, Iosif V. Stalin”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946, anul 95 (1946)*”, p. 143.

„Graiul Generalissimului I. V. Stalin către Guvernul României la 10 Mai 1945”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946, anul 95 (1946)*”, p. 146.

„Guvernul poporului și înfăptuirile sale”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949, anul 98 (1949)*”, p. 138-142.

Zorica Lațcu, „Pe drumul plin de sânge...”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946, anul 95 (1946)*”, p. 152.

„Legiuirile Ministerului Cultelor”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949, anul 98 (1949)*”, p. 143-146.

Mihai I, Rege al României, „Proclamația Maj. Sale Regelui Mihai I dela 23 August 1944 către Țară”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945, anul 94 (1945)*”, p. 169-170.

„Moscova de 800 de ani”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948, anul 97 (1948)*”, p. 164-165.

Nicolae, arhiepiscop și mitropolit, „Pastorala I. P. Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, dela 30 August 1944, cu prilejul instaurării regimului democratic în România”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945, anul 94 (1945)*”, p. 171-173.

Nicolae, Mitropolitul Ardealului, „Evanghelia și democrația”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947, anul 96 (1947)*”, p. 57-60.

„Noua Constituție a R. P. R.”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949, anul 98 (1949)*”, p. 113.

„Nume de familii rusești”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947, anul 96 (1947)*”, p. 88.

„P. Sf. Sa Episcopul Nicolae al Clujului. P. Sf. Sa Episcopul Nicolae al Oradei”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947, anul 96 (1947)*”, p. 86-87.

„Pentru orfanii neamului”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946, anul 95 (1946)*”, p. 193-194.

„Povestea Cooperăției”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947, anul 96 (1947)*”, p. 70.

„Rege și popor”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1947, anul 96 (1947)*”, p. 41-42.

„Republica Populară Română”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949, anul 98 (1949)*”, p. 112.

„Revenirea clerului și poporului fost greco-catolic la Biserica Ortodoxă”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949, anul 98 (1949)*”, p. 114-137.

Dimitrie D. Roman, „Calendarul muncii plugarului”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948, anul 97 (1948)*”, p. 171-173.

„Sărbători legale”, *Calendarul „Bunului creștin”. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*, anul 98 (1949)”, p. 5.

„Simțul omeniei”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 163-164.

„Un pătrar de veac”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1946*, anul 95 (1946)”, p. 129-134.

„Vizita Patriarhului Moscovei în România”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 162.

„Zile grele, întâmpinate cu bărbăție”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1945*, anul 94 (1945), p. 134-139.

„Zorile păcii”, *Calendarul Bunului creștin pe anul comun de la Hristos 1948*, anul 97 (1948)”, p. 175.

Webliografie / Webliography:

http://www.cnsas.ro/romania_centenara_dosare.html, site accesat: 27 iunie 2022.

<https://drive.google.com/file/d/1AIIH4CQj2NCTCi2tU6e2RuaJ8iHtymw0/view>, site accesat: 27 iunie 2022.

<https://drive.google.com/file/d/1bFY3L5ExlL8e-pn-8b5RgjnfeszSZb6H0/view>, site accesat: 27 iunie 2022.

<https://drive.google.com/file/d/1xa9RAHcvM3nUSNyB6jllVEeNNMK0Nyo7/view>, site accesat: 27 iunie 2022.

https://drive.google.com/file/d/1xH6OrCTexjnQw_rDarQTz943oJtVQIyt/view, site accesat: 27 iunie 2022.

<https://drive.google.com/file/d/1vL15iEByswQEST4dZj1nZzcylaK--WsP/view>, site accesat: 27 iunie 2022.